

Conference Reports

RE:22, 35:e Nordiska etnolog- och folkloristkonferensen i Reykjavik, 13–16 juni 2022

ALF ARVIDSSON & SVERKER HYLTÉN-CAVALLIUS

Musiketnologins närvaro vid de nordiska etnologkonferenserna är slumpartad och varierar i omfång och inriktning. Vid den förra, i Uppsala 2018, var den största sessionen ägnad åt musik och avsatte så småningom ett temanummer av tidskriften *Nätverket* kring "[The Social and Political Dimensions of Sound and Music](#)" redigerat av Oscar Pripp och Maria Westwall. Vid årets konferens som hölls i Reykjavik ingick både fascinerande *tvisöngur* i invigningsceremonin och karaoketävling under en av konferensdagarna, så musikens självklara närvaro i sociala sammanhang manifesterades återigen. Men som ämne för vetenskaplig perspektivering och diskussion var det glesare med inslag, vilket stundom krävde en noggrann läsning av programmet för att kunna identifieras. Temat för konferensen var det i vår tid allestädes närvarande prefixet "re-", som i revival, rekonstruktion, repetition, reparation, restaurering, remix, osv, något som öppnade upp för en mängd spännande och dagsaktuella perspektiv.

De två plenarföreläsningarna hade båda, med en välvillig inställning, indirekt musiketnologisk relevans. Tine Damsholt utgick från Covid-19-epidemin som transformerat "vardagens rytmer" och diskuterade hur den sociala struktureringen och kulturella förståelsen av tid blivit synliga och möjliga att problematisera just när vi inte kan praktisera tid som vi brukar.

Terry Gunnell diskuterade 1800-talets utgåvor av sägensamlingar och vad bildmaterialet säger oss om populariseringen av en viss typ av förståelse av folketro. Här går att göra en direkt parallell till musikutgåvor och hur de illustrerades med bilder av de föreställda miljöerna för folkmusiken.

Insprängt i olika paneler fanns också enskilda musikorienterade presentationer. Viliina Silvonen från University of Eastern Finland utgick från sitt forskningsprojekt om nutida framföranden av gråtsånger i Finland (delvis professionell, bygger på karelska och ingermanländska traditioner), och diskuterade anklagelser från unga karelska aktivister om appropriering, spektrat av former, och frågor om berättigande till forskning.

Emilie Paaske Drachmann, Det Kongelige Bibliotek, Köpenhamn, diskuterade processen när immateriellt kulturarv identifieras och paketeras för att kunna nomineras till Unesco för inkludering på dess listor, med utgångspunkt i hur gosskörer har börjat lanseras som ett alleuropeiskt kulturarv. En poäng här var hur de administrativa rutinerna och kategoriseringarna slår igenom i arbetet och tänkandet.

Lotte Tarkka, Helsingfors universitet, presenterade Martiska Karjalainen, en av nyckelinformanterna bakom Kalevala. Han beskrivs av Elias Lönnrot som suput och rentjув och hans sånger är fragmentiserat utspridda i den stora SKVR-utgåvan, men i en självbiografisk sång med karaktär av "meditation i exil" träder han fram som ett subjekt som sätter stöder och slagsmål i ett större politiskt sammanhang.

I sessionen "Revisiting folklore theory" diskuterade Venla Sykäri från Finska litteratursällskapet utifrån samtida improviserad poesi hur formelartad improvisation egentligen är i olika sammanhang. Exemplet hämtades från mallorkinska *glosadors* (ett slags sångtävlingar), baskiska och spanska rap battles. En viktig poäng var att även om arenor och medier, stilar och inlärningsformer är nya, så handlar det fortfarande om muntlighet och upprätthållande av poetiska språk, som används för att återupprätta subkulturell autenticitet och hålla traditioner levande. I samma session talade Sverker Hyltén-Cavallius om hur deltagare på kommentarsfält tillsammans framför memes om klassisk musik. Samarbetet fungerar som kollaborativa performances, där deltagare tillsammans bidrar till att lyfta fram, vända på och spinna vidare på poänger.

I sessionen "Revisiting place" diskuterade Annukka Saaristo, doktorand vid Helsingfors universitet, hip hop och hemmahörande i Esbo i termer av kontext, autenticitet och performance. I det här sammanhanget utgör kunskap och förståelse nycklar för att få tillträde till en värld definierad av en vit arbetarklass. Autenticitet handlar då å ena sidan om värden, beteenden och kunskaper, å andra sidan om "being real", att kunna förkroppsliga äkthet. I samma session skildrade Elina Gailite från Lettlands universitet hur dansare inom folkdans respektive scenisk folkdans förhåller sig till det urbana rummet: där de förra ses på offentliga platser och förhåller sig till och interagerar med platsen, så har de sceniska dansarna egna lokaler som därmed skapar en annan relation till staden.

Slutligen så presenterade Than Brown, doktorand vid Memorial University of Newfoundland and Labrador, sin undersökning av "digital folkies", användare inom den del av TikTok som kallas FolkTok. Här delar och bygger användare vidare på varandras framföranden, i en transatlantisk hybridisering av keltiska, nordamerikanska och skandinaviska element. Låtar flyttas från scener till skärmar, och skämtande pågår i allt från filmer från dansevenemang till kommentarsektioner, på ett sätt som bryter mot invanda föreställningar om platslighet, identitet och tradition.

Härutöver innehöll konferensen sessioner som fokuserade arkivpraktiker och digitaliseringsprojekt, berättande i olika genrer och inte minst immateriellt kulturarv. Konferensen var ovanligt välbesökt, kanske ett resultat av pandemiårens brist på fysiska möten, och under vissa sociala punkter kunde det bli mycket trångt. Glädjande var också att det kom många deltagare från områden utanför Norden, främst övriga Europa och Nordamerika. ■

Seventh International Rhythm Changes Conference: Jazz Then & Now

Conservatorium van Amsterdam 25–28 augusti 2022

<https://www.conservatoriumvanamsterdam.nl/en/>
<https://rhythmchanges.net/>

TORBJÖRN GULZ

Den första internationella Rhythm Changes konferensen hölls 2011 i Amsterdam och var resultatet av

ett samarbets- och forskningsprojekt mellan olika europeiska länder på temat: "Att skapa samarbetande, transnationella forskningsmöjligheter med nya insikter gällande humanistisk forskning för att kunna hantera de stora sociala, kulturella och politiska utmaningar Europa står inför". De ledande länderna var då som nu, Storbritannien, Nederländerna och Österrike och den ursprungliga kommittén för konferensen är intakt. Konferensen har under åren haft olika teman och i år var undertiteln "Jazz Then & Now". Cirka 150 deltagare från över 30 länder deltog varav de flesta var från Europa men förvånansvärt många från USA och även någon så långväga ifrån som Australien. Eftersom denna konferens liksom många andra blivit inställd/framflyttad två gånger på grund av pandemin togs beslutet att inte ha en hybridkonferens för att lättare kunna återknyta de sociala kontakterna.

Det var min första medverkan på en Rhythm Changes konferens och jag var mycket positivt överraskad efter tre dagar i Amsterdam. På en framträdande plats i programbladet presenterades en "code of conduct" som behandlade hur deltagare och arrangörer förväntades uppträda under konferensen. Det var tydligt att konferensteamet hade lagt ett stort arbete på att få alla känna sig välkomna och inkluderade, vilket de verkligen lyckades med. Det var också imponerande hur programmet, trots att det var forskningspresentationer från många olika discipliner, hela tiden lyckades sätta jazzen i centrum. Jazz och improvisation väcker globalt ett stort intresse och här fick vi se forskare med ursprung inom musikvetenskap, musiksociologi, musikteknologi, musikpedagogik, musikpsykologi, musiketnologi, filosofi och konstnärlig forskning tillsammans redogöra för intressanta vinklingar. Jag upplevde inga positioneringar eller motsättningar mellan olika metodiska angreppssätt, i stället syntes ett gemensamt intresse i att ta fram mer kunskap om jazz. Här har Sverige en del att lära.

Då jag själv presenterade under rubriken improvisation var det också de angränsande ämnena jag främst hann med att följa. Iwan Wopereis gjorde en mycket strukturerad och intressant presentation om sätt att identifiera och kategorisera expertis inom improvisation. Föredraget utgick ifrån ett flerårigt projekt där han intervjuat flera framstående europeiska jazzmusiker. Ádám Havas, sociolog från Budapest, gjorde en mycket entusiastisk genomgång av jazzens utveckling under 1900-talet i Ungern, vilken han menade gällde generellt för de forna öststaterna. Han uttryckte det som att musiken då befann sig i en "twilight zone" mellan öst och väst. Detta tema berörde även Indrikis

Veitners, saxofonist och ledare för jazzinstitutionen vid Latvian Academy of Music i Riga, då han presenterade en jazzfestival i Lettland som på ett spännande sätt överlevde Sovjets bannlysning av jazz, denna attack mot jazzen som föranledde att Tallinns jazzfestival förbjöds efter 1967.

Då en av konferensens uttalade mål var att förstärka den europeiska jazzens ställning i förhållande till den amerikanska var det förvånande hur stort utrymme dels medverkande forskare från USA, dels den amerikanska jazzen ändå tog i diskussioner och under presentationer. Överhuvudtaget var de olika sätten att presentera mycket intressant att iaktta. Man kunde iaktta skillnader utifrån landstillhörighet men också utifrån disciplin. De forna öststaterna håller fast vid färdigskrivna manuskript medan fler forskare i väst provar varierade presentationsformer. Dock är det anmärkningsvärt hur lite klingande musik som generellt användes vid presentationerna.

En av konferensens keynote-talare var Lucas Dols, kontrabasist, utbildad i Amsterdam. Han berättade på ett oerhört medryckande sätt om sitt projekt att på plats i flyktingläger i utsatta områden utbilda lokala pedagoger i musik. Ett imponerande projekt som satte improvisation i centrum, något som öppnade för många praktiska möjligheter i arbetet samt även stärkte barnens vilja att utvecklas.

Konferensens deltagare bestod till stor del av män i övre medelåldern och därför bör initiativet från André Doehring vid University of Music and Arts Graz speciellt nämnas då han inkluderade sju studenter på konferensen. Det centrala musikinslaget på konferensen var också mycket väl valt. Det var åldermannen och trumnestorn Han Bennik som i huvudsak helt improviserade fritt tillsammans med den ekvilibristiske basklarinettisten Joris Roelofs.

Sammantaget var det en mycket lyckad konferens och jag skulle gärna se mer av liknande disciplinöverskridande diskussioner i Sverige där målet är att stärka kunskapen om jazzmusik och dess utövare. ■

The European Seminar in Ethnomusicology (ESEM), 37:e årliga mötet

University of Music and Performing Arts i Graz, Österrike 12–16 september 2022

DAN LUNDBERG & KARIN STRAND

ESEM skapades 1981 i Belfast av musiketnologen John Blacking och är ett europeiskt alternativ till de större internationella nätverken för musiketnologer. Idag har ESEM status som forskningsnätverk inom EU och är anslutet till International Music Council och Unesco. ESEM organiserar ca 250 forskare, främst musik- och dansetnologer, och dessutom ett stort antal musikstudenter inom högre utbildning. Organisationen träffas en gång per år på olika platser i Europa. ESEM:s sekreteriat finns idag i Cagliari på Sardinien.

Mötet arrangerades 2022 av musiketnologiska institutionen vid University of Music and Performing Arts i Graz, Österrike. Det övergripande temat var kunskapsproduktion och samarbeten inom forskningen (*Joint Knowledge Production and Collaboration in Research*). Konferensen var ett hybridmöte med talare som deltog på plats (dessa var glädjande nog i majoritet) samt via videolänk (ett tiotal). Sammanlagt bidrog 61 föreläsare, i huvudsak från Europa, men även från Nordamerika, Asien och Afrika.

Vid ESEM:s möten ges alltid en föreläsning till minnet av John Blacking. Detta år var det den kinesiska musiketnologen Tan Sooi Beng som öppnade konferensen med ett föredrag som tog utgångspunkt i temats själva kärna: "Democratizing Collaborative Research: Socially Inclusive, Equitable and Critical Approaches". I den mångfald inlägg som sedan följde belystes olika slags samarbeten, deras möjligheter och utmaningar ur en rad perspektiv, ordnade i sessioner med ämnesingångar som *Collaborative Listening*, *Joint Authorship* och *Cultural Diplomacy and Education*.

Flera talare tog upp förhållandet mellan forskare och informanter, en relation som traditionellt varit ojämlig genom att forskaren är den som har kontroll över dokumentationsprocessen och också har tolkningsföreträdet. Kan dokumentationsarbete göras jämlikt? Hur ser ett samarbete ut där båda parter har inflytande över såväl dokumentation som analys? I ett rundabordssamtal diskuterade Marko Kölbl, Ursula Hemetek och Ioannis Christidis den speciella

problematik som uppkommer vid dokumentation av flyktingar, med exempel hämtade från deras egna fältarbeten bland syrianska och afganska flyktingar i Österrike. Många av dessa människor befinner sig i en utsatt situation med ständig oro för att inte få sina uppehållstillstånd förlängda. En stor andel av flyktingarna har också dåliga erfarenheter från kontakter med myndighetspersoner i hemlandet. Det innebär att den ojämlika relationen mellan forskare och informant blir än mer uppenbar. Samtidigt är denna typ av samtidsdokumentation oerhört viktig för förståelsen av musikens roll för människor i utsatta situationer.

Ett av konferensens underteman var *Curating and Archival Work* där flera representanter för europeiska ljudarkiv talade om spänningar och intressekonflikter kring tillgängliggörande, däribland etiska överväganden och upphovsrättsfrågor. I dessa fall belystes temat "samarbeten" utifrån interaktionen mellan informanter, insamlare och arkivarier. Ett exempel på utmaningar är när privata insamlare, som har stor betydelse för ljudarkiven, begär inflytande över hur materialet ska användas och tillgängliggöras. Detta kan vara svårt att tillmötesgå för arkiven, särskilt för statligt finansierade institutioner där uppdraget att bevara och förmedla måste jämkas med lagens begränsningar.

På samma undertema bidrog även undertecknade med presentationen "Sounds of Meaning: Reflecting on a Multi-disciplinary Understanding of Historical Ballads". I föredraget diskuterades hur textforskning och musketnologi kan befrukta varandra i förståelsen av äldre visor, men också vilka analytiska vinster som kan finnas med att som forskare växla perspektiv från "vetare" till "görare". Resonemanget tog sin utgångspunkt i en bestämd subgenre, avrättningsvisor i skillingtryck, som båda har erfarenhet av att både studera och gestalta. I föredraget skisserades vilka dimensioner av betydelse som framförandet, eller "iscensättningen", kan bidra med i studiet av historiskt material.

En annan ingång i seminariets tema var samverkan mellan forskare och utövare. Så till exempel i Ammi Kuittinen och Viliina Silvons presentation av sitt pågående projekt om den karelska och ingermanländska traditionen av klagovisor (*laments*). Denna funktionella genre av text, musik och känslor (sorg) har i dessa regioner levt kvar långt in på 1900-talet och de senaste decennierna fått en ny synlighet, inte minst genom bildandet av Lamenters Association 2001. Förutom att studera genren som den har gestaltat sig och föränd-

rats genom historien ingår som en del av projektet sångerskan Silvons nyskapande av lamentationer. Hennes lamentationer är i traditionell stil men med aktuella ämnen. Som en del av föredraget demonstrerade Silvonen en sådan nyskapelse på det brännande aktuella temat Rysslands angrepp på Ukraina. För att försätta sig i den känslomässigt krävande stämningen som genren kräver redogjorde Silvonen för sin metod: att hitta känslan i kroppen snarare än att mentalt försöka suggerera känslan av sorg. Under framförandet kunde auditoriet sedan bevittna hur framsjundandet av denna klagovisa stegvis växte till ett uttryck av bottenlös förtvivlan. Framförandet blev en stark illustration av samarbetet mellan forskare och utövare, men också av hur traditionella former kan samverka med dagens angelägenheter.

Forskningssamarbeten och kunskapsproduktion över expertgränser är förhandlingsytor med bäring på såväl metodfrågor som forskningsetik och maktförhållanden. Att det var ett konferenstema som engagerade de många deltagarna är inte att undra på. Hur och på vems villkor vi kan dokumentera, analysera och beskriva levande traditioner är frågor som griper in i musketnologins själva kärna: den komplicerande, berikande tvärvetenskapligheten. ■

Rapport från ICTM-konferensen 2022

De 46:e världskonferensen för medlemmarna i International Council for Traditional Music ägde rum den 21–27 juli i Lissabon, Portugal, med Institute for Ethnomusicology vid New University som värd. Konferensens program och abstracts finns för nedladdning på <http://www.ictmusic.org/past-world-conferences>.

KRISTER MALM

Konferensens teman var:

- Engaging Global Health and Climate Crises through Music and Dance
- Dance, Music, and Human Rights: Coexistence and Inequalities in the Contemporary World
- Approaches to Archival Practices
- Connected Communities: Ocean Trajectories and Land Routes
- Music and Dance Cosmopolitanisms
- Music and Dance Industries
- New Research on Other Topics

Konferensen var i hybridformat med både deltagare på plats och via länk. Totalt deltog 712 personer, 64% på plats och 36% via länk. Många som var med via länk var från länder som fortfarande var föremål för reserestriktioner på grund av covid19. Förutom undertecknad deltog bara en till svensk på plats, nämligen Daniel Fredriksson.

Konferensens lokaler i universitetets huvudbyggnad var bra och organisationen med en mängd studenter som värdar fungerade fint. Även tekniken fungerade i regel bra. Programmet var digert med upp till tolv sessioner samtidigt, det vill säga hundratals presentationer av forskningsresultat, samt dessutom möten med ICTM:s många study groups, vilket gjorde att man tyvärr hela tiden måste välja vilken av de samtidiga sessionerna man helst ville ta del av. Minst sagt frustrerande ... Det var dock lätt att förflytta sig mellan de olika lokalerna och tiderna hölls, så man kunde ta del av presentationer som ägde rum på olika tider i parallella sessioner. På grund av det stora antalet parallella sessioner var det ganska få deltagare i många av dem. De många presentationerna visade en mycket stor ämnesmässig och metodologisk bredd inom forskningsområdet.

I programmet ingick även en bokutställning, ett antal instrumentbyggare som presenterade sitt hantverk och många framträdanden med traditionell musik, bland annat varje dag på universitetets gård i samband med lunchuppehållet. Dessutom var det ett antal "social events" med musik och dans med mera.

Det hölls även några så kallade plenary sessions i en större lokal. En av dem var en presentation av den nya omfattande boken *Celebrating the International Council for Traditional Music, Reflections on the First Seven Decades* (474 sidor i folieformat) med Svanibor Pettan, Naila Ceribašić och Don Niles som redaktörer. Undertecknad har bidragit med ett antal kapitel i boken. Idén föddes under konferensen i Limerick 2017 då organisationen fyllde 70 år. Under den konferensen hölls fem så kallade "celebratory roundtables" med bland andra undertecknad som deltagare. I dessa skissades en del av ICTM:s historia. När bokprojektet väl var igång växte det och blev ganska omfattande med mycket grävande i källor, vilket i sin tur förde det goda med sig att ICTM:s röriga arkiv blev ordnat och delvis digitaliserat. En del dokument är också numera tillgängliga på nätet, till exempel alla bulletiner genom åren.

En annan plenary session handlade om eventuellt byte av namn på organisationen. I många år har

dansforskarna påpekat att ett stort antal av medlemmarna i ICTM forskar om folklig dans och att ordet dans borde vara med i organisationens namn. De flesta verkar instämma i detta, men problemet har varit att hitta ett nytt namn som en majoritet kan enas om. Frågan om namnbyte kommer att tas upp vid nästa generalförsamling.

"Music research and war at home" var ämnet för en plenary session som samlade så många deltagare att alla inte kunde få plats i lokalen. Diskussionen blev stundtals mycket livlig. Panelen bestod av Scheherazade Hassan (Irak), Lasanthi Manaranjanie Kalinga Dona (Sri Lanka), Olha Kolomyets (Ukraina), Ahmad Sarmast (Afghanistan) och Jasmina Talam (Bosnien och Herzegovina).

Daniel Fredriksson bidrog med presentationen "Musical Storytelling across Space and Time: Streaming Liveness, Cultural Heritage and International Collaboration", ett av många exempel på innovativa metoder. Där presenterades en musik/berättelseföreställning han utvecklat tillsammans med musikern och berättaren Chris Rippley, som framfördes digitalt i split screen från Falun och Lafayette, Colorado. "The spatial and temporal interconnectedness of the performance, combined with the narrative's and some of the music's provenance in historic archival sources, created for us as performers an interesting experience of interconnectedness with history. It created a sense of not only interculturality, but interchronology".

Konferensen i Lissabon skulle egentligen ägt rum 2021 och för att behålla den ursprungliga periodiciteten äger påföljande konferens rum redan i år den 13–19 juli 2023, i Legon, Ghana, med följande teman:

- African Music and Dance: Past, Present, and Future Approaches to Research
- Decolonization in Music and Dance Studies
- Music, Dance, and Well-Being: Impacts from and Responses to the COVID-19 Pandemic
- Gender and Sexuality in Global Music and Dance
- Popular Music, Dance, and Activism
- Conflict and Peace-Making through Music and Dance
- Exploring the Materials of Music and Dance: Instruments, Bodies, Technologies
- New Research ■